

DOĞADA BU AY

Çeşit Çeşit Canlılar...

Dünyada toplam ne kadar canlı vardır dersiniz? Canlıların sayısı ve çeşitliliği o kadar çok ki biliminsanları bile dünyada tam olarak kaç canlı türü olduğunu henüz söyleyemiyor. Bu sayının 14 milyon olduğu tahmin ediliyor ve bunlardan yalnızca 1,7 milyon tür tanımlanabil-

miş durumda. Tanımlanabilmiş türler arasında 300.000'den fazla bitki, yaklaşık 1 milyon böcek, 25.000 balık, 7800 sürüngen, 4700 çift yaşamlı, 9700 kuş ve 4600 memeli türü bulunuyor. Geri kalanlarıysa kurtlar, örümcekler, mantarlar, suyosunları ve mikroorganizmalar. Daha da keşfedilecek birçok canlı türü var. Dünyadaki canlıların çeşitliliğine "biyolojik çeşitlilik" deniyor.

Besinlerimizin % 80'ini yaklaşık 20 tür bitkiden, et gereksinimimizin çoğunu da birkaç hayvan türünden sağlarız. Bunun yanı sıra ilaçların çok büyük bir kısmı bitkilerden elde edilir. Aspirinin bir bileşeninin söğüt ağacından elde edilmesi gibi. Canlıların çeşitliliğinin besin, ilaç, barınak sağlamak dışında yararları da var. Bizler yemek yerken, uyurken, çalışırken ve hatta televizyon izlerken ormanlar havanın temizlenmesine yardımcı olur, sulakalanlar suyu temizler, okyanuslar iklimi düzenlemeye devam eder. Suyun temizlenmesi, ayrışma, zararlı böceklerin kontrolü, iklimin düzenlenmesi, havanın temizlenmesi, erozyon kontrolü va hatta fotosentez bunlardan yalnızca bazıları. Biz, günlük yaşamımızı sürdürürken biyolojik çeşitlilik, bu işlevlerini hiç durmadan yerine getirmeye devam eder. Bizler de yaşamımızı bu sayede sağlıklı bir şekilde sürdürebiliriz.

Böcekler, kuşlar ve yarasalar tozlaşmaya yardım eder.

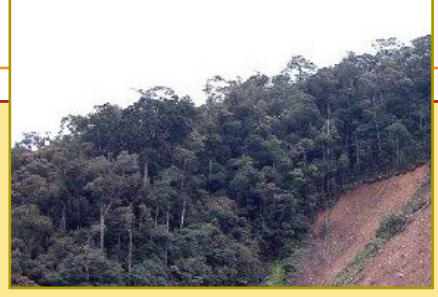
Böcek, kuş ve yarasa gibi bazı hayvanlar beslenmek için çiçekten çiçeğe konarlar. Böylece çiçektozlarını çiçekten çiçeğe taşırlar, yani tozlaşmaya yardımcı olurlar. Tozlaşma gerçekleştikten sonra meyve, içinde de tohum gelişir. Tozlaşma, yalnızca yabancı bitkiler değil tarım ürünleri için de önemlidir. Birçok tarım ürünü tozlaşmak için hayvanlara gereksinim duyar. Örneğin, bombus arıları domatesin tozlaşmasına yardım eder.

Bazı canlı türleri tarım ürünleri için zararlı böceklerin kontrolünü sağlar.

Yırtıcı hayvanlar özellikle tarım ürünleri için zararlı olan bazı böceklerin sayısının kontrol altında tutulmasına yardımcı olur. Örneğin kuşlar, yarasa-

Bu Fotoğrafları İnceleyin, Size Bir Sorumuz Var!

Her bir fotoğraf, doğanın yararlarından birini anlatıyor. Sizce bu yararlar neler? Bulmaya çalışın.

lar ve kızböceklerini ele alalım. Bu canlılar milyonlarca böcek yer. Bu sayede tarım ürünlerinin korunmasına yardımcı olurlar.

Bazı canlılar organik maddeleri ayrıştırır.

Ayrıştırıcı canlılar besinlerini ölmüş canlılardan sağlar. Bu sayede canlılarda bulunan bazı besinlerin açığa çıkmasını sağlar. Bu besinlerden bitkiler ve hayvanlar yeniden yararlanabilirler. Bu besinler toprağa karışır ve bitkiler tarafından kullanılır. Böylece besin zinciri tekrar başa dönmüş olur. Ayrıştırıcılar olmadan dünya nasıl olurdu bir düşünsenize!

Sulakalanlar suyu temizler.

Kirli bir suyu filtreden geçirdiğinizde akan suyun daha temiz olduğunu görürsünüz. Benzer olay sulakalanlarda da gerçekleşir. Sulakalanlarda bulunan saz gibi bazı bitkiler akan kirli suyu yavaşlatır ve suda bulunan bazı kirleticileri emer. Sulakalanlarda bulunan bazı hayvanlar da sudaki besinleri alırken suyun temizlenmesine yardımcı olur. Sulakalanlar olmasaydı evimizden akan suyun temizlenmesi için kaç filtre gerekirdi bir hesaplasanız!

Bitkiler erozyonu ve seli önler.

Türkiye'nin en büyük sorunlarından biri eroz-

yon. Hiç bitki örtüsü az olan bir tepede yağmur sularının tepeden aşağıya nasıl aktığına tanık oldunuz mu? Bitki örtüsü az olunca yağmur suları toprağı alıp götürür. Bitkiler, yağmur sularını yavaşlatır ve toprağın suyu emmesini sağlar.

Bitkiler güneş enerjisini kullanılabilir enerjiye dönüştürür.

Baharda güneşin sıcaklığı içimizi ısıtmasına karşın, bu enerjiyi biz insanlar doğrudan kullanamayız. Güneş enerjisini kullanmak için bitkilere bağımlıyız. Bitkiler, güneş enerjisini doğrudan alırlar ve fotosentez aracılığıyla bu enerjiyi nişasta ve şekere dönüştürürler. Otobur hayvanlar bitkileri yediği zaman bitkilerde depolanan enerjinin bir kısmını onlara geçer. Bu enerjinin bir kısmını kullanırlar, bir kısmını da depolarlar. Etobur hayvanlar da hayvanları yediği zaman depolanan enerjinin bir kısmını alırlar. Güneş enerjisi bitkiler sayesinde canlıdan canlıya geçerek kullanılır.

Burcu Meltem Arık
burcu.arik@dogadernegi.org

Kaynaklar:
Judy Braus, Yabandaki Pencereler, Biyolojik Çeşitliliğin Temelleri, Acorn Naturalist Yayını
Biyolojik Çeşitlilik Rehber Kitapçığı, Türkiye Çevre Eğitim Vakfı Yayını
Günebakan Çevre Eğitim Bülteni, Eylül – Ekim-Kasım 2004, Sayı 1,
Doğa Derneği Yayını
Güven Eken, Türkiye'nin Biyolojik Çeşitlilik Atlası, Yeşil Atlas, Sayı 3,
Sayfa: 22-33

Sevgili Arkadaşlar, doğayla ilgili sorularınızı ve yaptığınız çalışmalarını bize yollayabilirsiniz. Gönderdiklerinizin bazılarını zaman zaman köşemizde yer vereceğiz. Mektuplarınızı ve e-postalarınızı bekliyoruz. Adres: TÜBİTAK Bilim Çocuk Dergisi Doğaya Bu Ay Köşesi/Atatürk Bulvarı/No:221/Kavaklıdere/06100/Ankara/e-posta:cocuk@tubitak.gov.tr